

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 2

Рівне – 2001

ББК 63.3 (0) я 43

А 43

УДК 9(438): 9(477): 321: 327: 327(477): 34(091): 329.4

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2001. – Випуск 2. – 245 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Черній Альберт Іванович

доктор історичних наук, професор,
академік Академії наук Вищої школи України
та Міжнародної слов'янської академії наук

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна

кандидат історичних наук, професор

Бачинський Вільгельм Маркович

доктор історичних наук, професор

Гайбонюк Володимир Дорофійович

кандидат історичних наук, професор,
заслужений діяч культури України

Дещинський Леонтій Євгенієвич

доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Ковальський Микола Павлович

доктор історичних наук, професор, академік
Міжнародної слов'янської академії наук

Кондратюк Костянтин Костянтинович

доктор історичних наук, професор

Лизогуб Юрій Маркович

доктор історичних наук, професор

Литвинчук Анатолій Іванович

кандидат історичних наук, професор,
заслужений діяч культури України

Макар Юрій Іванович

доктор історичних наук, професор

Павлюк Володимир Васильович

доктор філософських наук, професор

Постоловський Руслан Михайлович

кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії

наук

Саух Петро Юрійович

доктор філософських наук, професор,
академік Академії наук Вищої школи України

Степанков Валерій Степанович

доктор історичних наук, професор

Троян Сергій Станіславович

доктор історичних наук, професор (*науковий редактор*)

Шевчук Василь Петрович

доктор історичних наук, професор, заслужений діяч
науки і техніки України

Друкується за ухвалою вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 30 листопада 2001 р.)

**За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.
Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.**

ISBN 966–7281–07–7

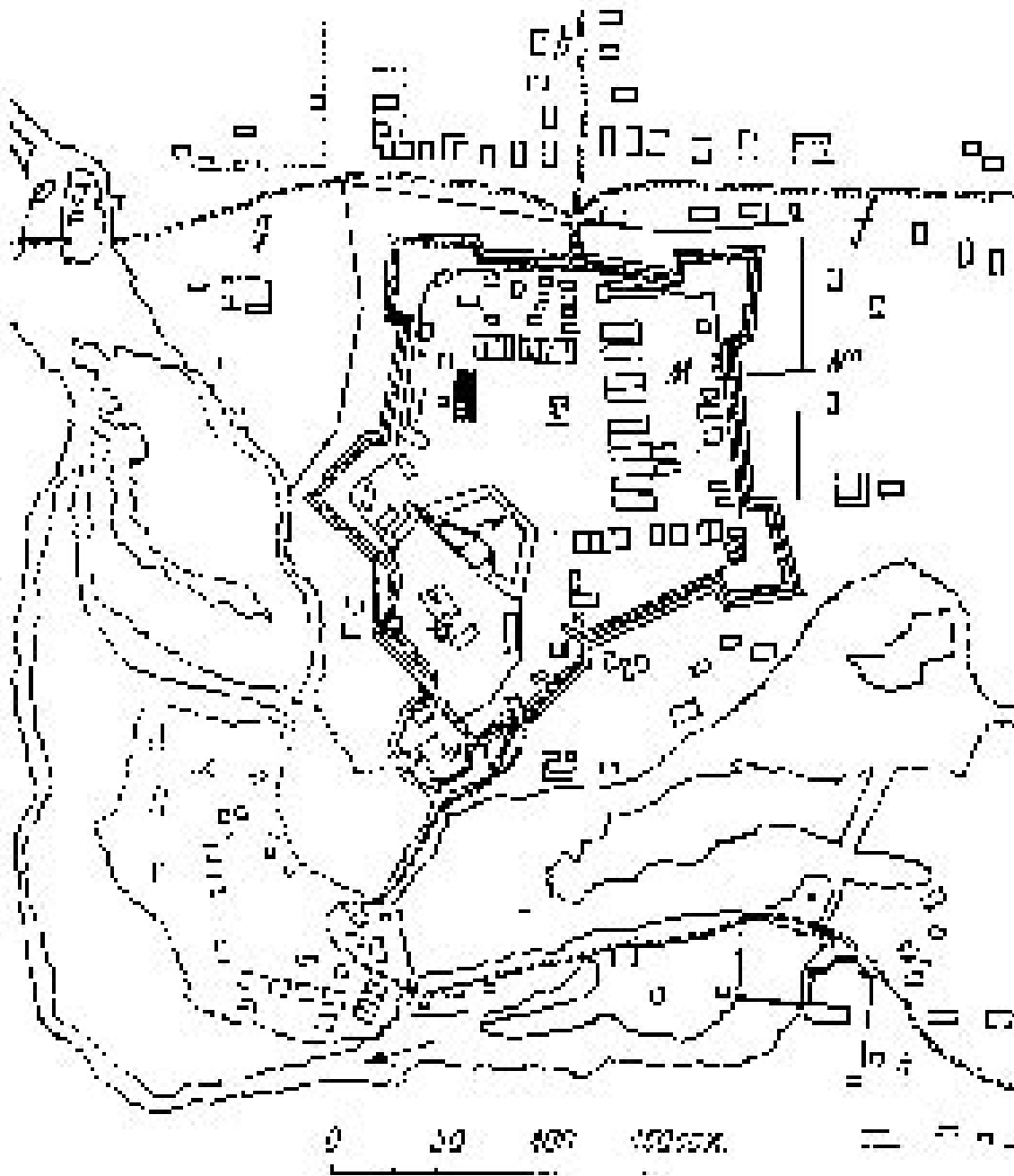
Адреса редакції: 33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

Містечко Полонне у XVIII ст.

Копія з архівного плану (Російський воєнно-історичний архів, спр. 22366).

A – замок, *B* – костюл, *C* – ратуша, *D* – магазин, *E* – цивільні будівлі, *F* – дорога від Києва;
g – дорога брукована, *h* – передмістя, *l* – передмістя Маріанполь, *K* – Нове місто,

L – Старе місто, *M-N* – лінія перетину куртини.

УДК 947.081 (Р 476.2)

О.П. Прищепя

**ПЛАНУВАННЯ І ЗАБУДОВА МІСТ ВОЛИНИ
 В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.**

Упродовж XIX ст. в межах Волинської губернії було 12 офіційних міст – адміністративних центрів повітів і 141 містечко. З них п'ять міст (Дубно, Рівне, Острог, Старокостянтинів, Заслав) і 118 містечок продовжували залишатися у приватній власності.

У першій половині XIX ст. більшість міст і містечок Волинської губернії мали нерегулярне планування і характеризувалися структурною організацією, що склалася історично, відповідно до функціональних потреб і природних особливостей. Уже в той період царська адміністрація робила спроби змінити вигляд волинських міст з тим, щоб розірвати їх зв'язок з минулим і зробити відповідними до російських стандартів губернських та повітових центрів. Як і решта міст Російської імперії, міста Волинської губернії підпадають під постійну опіку державних адміністративних органів, що відповідали за містобудівельне регулювання. Так, у 1840–45 рр. царською адміністрацією розробляються нові проекти міст Волині, згідно з якими їх забудова мала здійснюватися на основі затверджених планів [13, 412]. Однак низький рівень розвитку волинських міст у середині XIX ст. гальмував практичне втілення цих проектів.

Прискорення демографічного і соціально–економічного розвитку міських поселень на Волині в другій половині XIX ст. спричинило поступове нарощування темпів їх забудови. На відміну від XV – початку XIX ст., коли у формуванні й еволюції планувальних структур волинських міст більш вагому роль відігравав природний фактор, саме в пореформений період дедалі відчутніше починають проявляти себе соціальний, економічний та комунікаційний чинники. Щодо останнього, який визначав найголовніші зовнішні і внутрішні зв'язки в життєдіяльності міст, значною мірою він був пов'язаний з появою на території Волинської губернії нових шляхів сполучень (як шосейних, так і залізничних). Так, у 1857 р. через Житомир, Новоград–Волинський, Рівне, Луцьк, Ковель було прокладене Києво–Брестське шосе, яке значною мірою вплинуло як на подальшу розбудову міст, так і на формування їх планувальних структур. У межах міст відрізки цього шосе, поступово забудовуючись з обох сторін, виконували важливі функції наскрізних міських магістралей, що з'єднували між собою окремі його частини. А в деяких випадках вони перебрали на себе функції центральних вулиць. Це стосується, зокрема, Новограда–Волинського, Рівного, Луцька [11, 75; 5, 302].

З 70–х рр. XIX ст. фактором прискорення розвитку волинських міст починає виступати залізничне сполучення. Безперечно, поява залізниці внесла свої корективи в архітектурно–планувальний розвиток тих міст, через які вона була прокладена. Як правило, спорудження залізничного вокзалу, розташованого подекуди на досить значній відстані від центру міста, спрямовувало територіальний розвиток такого населеного пункту в свій бік, а в подальшому призводило до зростання всієї площі забудови. Так, зокрема, у зв'язку із спорудженням залізничної станції в Дубно з 80–х рр. XIX ст. це місто починає швидко забудовуватись на правому березі Ікви, зайнявши низинні ділянки заплави ріки [12, 125].

У пореформений період прискорені темпи містобудування в порівнянні з повітовими містами були притаманні Житомиру. І хоча його забудова не вирізнялася особливою монументальністю, різноманітність містобудівельної практики найбільш яскраво проявлялася саме тут. Цьому сприяв як офіційний статус Житомира – центру губернії, який змушував державну адміністрацію піклуватися про свій престиж і зводити все більше нових адміністративних і громадських будівель, так і його привабливість як місця постійного проживання для найбільш привілейованих верств населення (зокрема дворян).

Темпи забудови міст у досліджуваний період визначало житлове будівництво. Особливо активізувалися процеси забудови волинських міст з 80–х рр. XIX ст., а бурхливий ріст житлового будівництва припав на кінець 90–х рр. XIX – початок XX ст. Так, якщо в Житомирі на початку 40–х рр. XIX ст. нараховувалося 1257 житлових будинків, то в 1887 р. їх уже було 5415, а через шість років у 1893 р. їх кількість зросла до 6000 [6, 53; 1, 416; 8, 16–17]. Упродовж наступного десятиліття (1893–1903 рр.) кількість житлових будинків у Житомирі подвоїлась і становила 12126 [2, 226–227].

Як один з показників розвитку міст, що свідчить про характер житлової забудови, може розглядатися наявність у загальній масі житлового фонду кам'яних будівель. Хоча їх кількість так і не стала переважаючою над кількістю дерев'яних житлових споруд, однак з кожним роком їх з'являлося в містах все більше. Так, якщо в 1893 р. в Острозі кам'яних будівель нараховувалося 271, то вже в 1903 р. – 412, Луцьку відповідно – 207 і 389, у Дубно – 261 і 444 [8, 16–17; 2, 284, 348, 398]. Особливо переконливі темпи зведення кам'яних будівель демонструвало Рівне, у якому в 1893 р. нараховувалося 424 кам'яних будинки, що складало 29% всього житлового фонду міста, а в 1910 р. – уже 745, що відповідно становило 34% [8, 16–17; 3, 534].

Проте в більшості волинських міст у 1893 р. кількість кам'яних будівель у загальній масі житлового фонду не перевищувала 11 – 22%, а в Овручі і в Заславі вони відповідно склали лише 3% і 7% [8, 16–17]. Істотно не змінився характер житлової забудови в містах Волинської губернії і на початку ХХ ст. Лише в Здолбунові (з 1903 р. позаштатному місті Острозького повіту) у 1910 р. 125 кам'яних будівель склали більше половини наявного житлового фонду міста і, таким чином, переважали в його забудові [3, 534].

Як правило, більшість кам'яних будівель зводилася в житлових кварталах, що прилягали до центру і являли найбільш упорядковану порівняно з передмістями його частину. Однак, незважаючи на існування затверджених урядом планів міст, міська забудова загалом продовжувала здійснюватися досить хаотично.

Незадовільне влаштування міст Волинської губернії, а також порушення будівельних і санітарних норм їх забудови спонукали державну адміністрацію приймати спеціальні постанови, направлені на поліпшення стану справ у цій сфері. Так, 5 серпня 1904 р. київський, подільський і волинський генерал-губернатор направив губернаторам трьох правобережних губерній циркулярне розпорядження, у якому відзначав: “Криві і вузькі вулиці, прокладені в більшості випадків без усякого плану, скупченість садибних будівель, багнюка на площах, вулицях і подвір'ях, звалища сміття біля жител, а в інших випадках у річку, неохайне утримання колодязів питної води – усе це можна спостерігати в містах і містечках південно-західного краю”. Сам документ був розроблений з метою орієнтації діяльності міських органів виборної влади на вирішення питань санітарного і будівельного устрою міст як таких, що мають для них першочергове значення [15, арк.31, 31зв.].

Однак ефективно впливати на поліпшення планомірної забудови міст державна адміністрація була безсилою. Згідно з міськими положеннями 1870 і 1892 рр. піклування про влаштування міських поселень на основі затверджених планів покладалося на міські органи самоврядування [9, 823; 10, 433]. Насправді плани волинських міст, якими користувалися в другій половині ХІХ ст., застаріли, оскільки вони були затверджені ще в 40-і рр. ХІХ ст., і в багатьох випадках уже забудована територія на них не була позначена або ж спроектовані площі, бульвари та вулиці так і не були відкриті. Судячи з роз'яснень до міського положення 1892 р., затверджені згідно зі встановленим порядком плани видавалися містам з метою поліпшення їх планувальної структури, насамперед об'єктів громадського користування (вулиць, площ тощо), а також для дотримання норм забудови в протипожежному і санітарному відношеннях [16, 182]. Хоча плани міст були офіційно затверджені, однак ними не передбачалося врегулювання майнових відносин міської влади з різними особами. Та все ж вони дозволяли фіксувати зміни в реальній міській забудові. Остання, у свою чергу, нерідко давала привід громадським управлінням обговорювати питання про включення до списку платників податків нових фізичних та юридичних осіб. Так, розподільча комісія Острозького міського спрощеного громадського управління, складаючи податкову відомість за 1897 р., констатувала, що деякі євреї-домовласники, які володіють житловими будівлями на Новому місті і здають їх в оренду військовим, не сплачують міських податків. Водночас і на Старому місті державний спиртний очисний завод також звільнений від сплати міських податків. При цьому вказані споруди не були позначені на плані міста, хоча насправді, як стверджувала комісія, “склали нерозривну територію міста [4, арк. 33, 33 зв.]. Вирішити подібні питання в інтересах міської влади можна

було лише шляхом внесення змін до вже існуючих планів або ж складання нових.

Існуючі відмінності в системі міського самоуправління, коли в одних містах громадські управління діяли в повному об'ємі, а в інших – в обмеженому, диктували і різний порядок реалізації таких питань. Зокрема в тих містах, де діяли одночасно як міські Думи, так і міські Управи, ці питання відносилися безпосередньо до їхніх обов'язків, а в решті міст складанням планів та внесенням змін до них займався будівельний відділ губернського правління. Спрощені міські громадські управління на основі роз'яснень Міністерства внутрішніх справ від 21 квітня 1894 р. повинні були лише забезпечити виконання цих робіт належними матеріальними засобами [15, арк.69].

У приватновласницьких містах ініціаторами внесення змін до існуючих планів або складання нових часто виступали їхні власники. Так, з 1884 р. власник Рівного князь С.Любомирський почав активно добиватися затвердження для міста нового плану, оскільки існуючий був складений ще 44 роки тому. Вирішення цього питання затягувалося, і в 1890 р. у своєму зверненні на адресу київського, подільського і волинського генерал-губернатора князя С.Любомирський переконливо доводив, що в нинішній ситуації, коли через місто пролягли Південно-Західна і Вільно-Рівненська залізниця, прискореними темпами зростає його населення, а тому межі міста потребують розширення [14, арк.6].

30 червня 1892 р. проектний план Рівного був затверджений російським імператором, а в 1898 р. князь С.Любомирський добивається внесення до нього нових змін. Хоча обидва плани були складені зі значними відхиленнями фіксації реально існуючої забудови міста, Рівненське міське спрощене громадське управління не мало повноважень висувати свої пропозиції стосовно їх урегулювання. Лише міські жителі, захищаючи власні інтереси, постійно скаржилися до Міністерства внутрішніх справ. Адже переслідуючи свої корисливі цілі, князь С.Любомирський то добивався дозволу на забудову території, де мала бути торгова площа, то терміново розпродував землю вже під реально існуючими вулицями, які на плані просто не значилися або наносилися на територію чиншових садіб, що насправді не відповідало дійсності [14, арк. 25, 31, 31 зв.]. І лише після того, як Рівне в 1898 р. отримало право на введення міського положення 1892 р. в повному об'ємі, міська Дума починає активно добиватися затвердження нового плану і відміни чинності попередніх. Однак це вимагало відповідних матеріальних затрат, а також узгодження місцезнаходжень об'єктів міста з власником міста, який не був налаштований на внесення будь-яких змін. Саме це не дозволило міській Dumі реалізувати свій задум, але вона намагалася принаймні своєчасно виявляти порушення і “протистояти намірам зі сторони власника князя С.Любомирського продати землю під вулицями в приватні руки для забудови” [14, арк. 106, 116 зв.].

Як і власник Рівного, вносити зміни до плану Острога не було зацікавлене Удільне відомство, якому це місто належало, що відзначали 4 вересня 1897 р. на своєму засіданні уповноважені Острозького міського спрощеного громадського управління: “План складений ... в інтересах маєтку, а не в інтересах міста, оскільки на ньому навіть не позначено багато існуючих вулиць, які в жодному випадку і ніколи не можуть бути закриті” [4, арк.34]. До того ж можливості міських спрощених громадських управлінь, які переважно діяли в приватних містах, ще більшою мірою, ніж міські Думи, були обмежені у фінансуванні всіх робіт, пов'язаних із виготовленням проектів нових планів міст, а державна адміністрація мала у своєму розпорядженні обмежену кількість техніків, які б могли виконати подібні роботи.

Безумовно, приватна власність на землю і приватновласницькі інтереси забудовників в цілому перешкоджали здійсненню планувальних заходів в усіх без винятку містах підросійської України [7, 258]. Однак, якщо в державних містах можна було здійснити бодай незначні планувальні заходи шляхом купівлі земельних ділянок у приватних власників, то в приватних містах Волинської губернії викуповувати чиншові ділянки землі повинні були самі власники міста, інтереси яких, як правило, не збігалися з інтересами міської влади, що ще більше унеможливило справу [14, арк.31–31зв.].

Забудова волинських міст у другій половині XIX – на початку XX ст. здійснювалася прискореними темпами, що свідчить про посилення тут урбанізаційних процесів. У формуванні архітектурно–планувальних структур волинських міст у досліджуваній період домінуючим чинником виступає комунікаційний фактор. У цей час у містах з’являється більше громадських і адміністративних будівель, комплексів військових і складських приміщень тощо. Але саме житлове будівництво як найбільш масове в першу чергу визначало темпи їх забудови. При цьому кількість зведених кам’яних будівель і їх частка в загальному житловому фонді невпинно зростали. Як і в цілому, в містах підросійської України, так і на Волині в другій половині XIX – на початку XX ст. державні органи, які займалися регламентацією і регулюванням будівництва, послабили свій нагляд над забудовою і надали більшу самостійність органам міського самоврядування.

Фінансове становище міських органів виборної влади не дозволяло їм розглядати питання санітарно–будівельного устрою як першочергові. І хоча саме вони мали контролювати забудову міст згідно з існуючими планами, вона здійснювалася досить хаотично. При цьому негативну роль відігравала приватна власність на землю. Особливо помітно це проявлялося в приватновласницьких містах, власники яких часто виступали ініціаторами складання нових проектів планового урегулювання міст, використовуючи їх у своїх корисливих цілях.

Джерела та література

1. Алабин П., Коновалов П. Сборник сведений о настоящем состоянии городского хозяйства в главных городах России. – Самара, 1889. – 908 с.
2. Весь Юго–Западный край. – К., 1907. – 645 с.
3. Города России в 1910 году. – СПб.: Центральный статистический комитет МВД, 1914. – 1158 с.
4. Державний архів Рівненської області. – Ф. 283. – Оп. 1. – Спр. 3.
5. Коган Л.Г. Из истории градостроительства Новограда–Волынского // Актуальні проблеми історії і літератури Волині та Київщини: Збірник наукових праць. – Житомир: Волинь, 1999. – Ч. 2. – С. 301–310.
6. Мельник Л.Г. Міста України за всеросійським переписом 1840 р. // Український історичний журнал. – 1989. – №12. – С. 49–56.
7. Нариси історії архітектури Української РСР (дожовтневий період). – К., 1957.
8. Памятная книжка Волынской губернии на 1895 год. – Житомир, 1894. – 119 с.
9. 2 ПСЗ. – Т.XLV. – Отд. 1. – № 48498.
10. 3 ПСЗ. – Т.XII. – №8708.
11. Прищепа О. Вулицями старого міста. – Рівне, 1997. – 151 с.
12. Рычков П.А. Дорогами южной Ровенщины. – М.: Искусство, 1989. – 174 с.
13. Тимофієнко В.І. Щодо зв’язків містобудівельних культур Волині й Південної України // Велика Волинь: Минуле й сучасне. Матеріали міжнародної наукової краєзнавчої конференції. – Хмельницький–Ізяслав–Шепетівка, 1994. – С.411–414.
14. Центральный державный исторический архив Украины, м. Київ (далі ЦДІАК України, м. Київ). – Ф. 442. – Оп. 576. – Спр. 76.
15. ЦДІАК України, м. Київ. – Ф. 442. – Оп. 657. – Спр. 66.
16. Щегловитов С.Г. Городовое положение с законодательными мотивами, разъяснениями и дополнительными узаконениями. – СПб., 1912. – 996 с.

УДК 94 (477) “1921/1939”

В.А. Добровичська

**НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСТОЛИТОЇ
НА ВОЛИНІ (1921 – 1939 Р.Р.)**

ЗМІСТ

Розділ 1. 10 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

С.С. Троян Українська державність: 10 років незалежності	3
В.Д. Гайбонюк Українська історична наука на межі тисячоліть: сучасний стан, проблеми.....	9
І.А. Гринчук Підготовка та виховання політичної еліти в незалежній Українській державі...	17

Розділ 2. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

О.О. Патяка Система доказів у гродському суді на українських землях у другій половині XVI – першій половині XVII ст.	21
М.Б. Петров Історична топографія вірменських кварталів Кам’янця-Подільського кінця XVII-XVIII cc.	25
І.В. Довжук Виробництво сільськогосподарських машин у Наддніпрянській Україні наприкінці XIX ст.	31
О.В. Сидорчук Діяльність Чеського благодійного й освітнього товариства ім. Я.А. Коменського в Україні (1907 – 1917 рр.)	34
О.М. Завальнюк Відставні державні діячі – викладачі Кам’янець-Подільського державного українського університету (1918-1920 рр.).....	38
М.М. Гон Євреї в суспільно-політичних процесах у Східній Галичині (липень 1919 – березень 1923 рр.).....	46
С.І. Жилюк Українська автокефальна православна церква на Житомирщині в 20-х роках.....	52
Р.С. Пальчевський Український молодіжний рух на західноукраїнських землях, що входили до складу Польщі (1920-1939 рр.)	57
А.А. Жив’юк Початок громадсько-політичної діяльності Уласа Самчука (перша половина 1930-х років).....□	62
Р.П. Давидюк Степан Скрипник як посол до польського сейму (30-ті роки XX століття).....	70
П.О. Савчук Роль громадських організацій у зміцненні оборонно-масової роботи на промислових підприємствах України (1943–1945 рр.).....	77
Л. К. Костюк Культурно-історичні процеси в Україні на межі тисячоліть як “своєрідний виклик історії” ..□	84

Розділ 3. ІСТОРІЯ КРАЮ

О.Ф. Гень Міста-фортеці Волині, засновані князями Острозькими.....	91
О.П. Прищеп Планування і забудова міст Волині в другій половині XIX – на початку XX ст.	100
В.А. Добровичська Національна політика Другої Речі Посполитої на Волині (1921-1939 р.р.).....	104
В.І. Милусь Державно-церковні відносини на Волині у повоєнний період	108
Т.П. Пархоменко Функціональне призначення продуктів бджільництва у звичаях трудової обрядовості	118

Розділ 4. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

І.А. Хаврук Сандомирська угода 1570 р.: проблема об’єднання протестантських течій у Польщі.....□	124
Н.Г. Галун Історія Болгарії в оцінці Христо Ботева.....	129
О.Т. Безаров Влада та єврейські погроми в Росії 1881-1882 рр.....	137
А.В. Боляновський Українське питання в політиці Німеччини 1914-1916 рр.....	146

<i>О.М. Войтюк</i> Українсько-болгарські літературні зв'язки кінця XIX – початку XX століття	152
<i>О.М. Гень</i> Історіософія Томаша Масарика.....	156
<i>Г.Я. Комар</i> Людина з легенди та історична особа: штрихи до політичного портрета Карла Маннергейма	160
<i>Р.М. Постоловський</i> Інтерпретація Т.Г. Масариком чеських національних демократичних традицій як основи національної ідеології.....	168
<i>Ю.М. Терешко</i> Особливості міжнародної політики Чехословаччини в умовах поляризації Європи у 1945-1947 рр.	174
<i>А.В. Слесаренко</i> Антитоталітарний опозиційний рух у Чехословаччині (1968-1972 рр.)	181
<i>В.І. Бурдяк</i> Україна і Болгарія: проблеми злагоди в суспільстві.....	186
<i>Т.Ф. Герасимчук</i> Утворення Європейського Союзу та його роль у сучасних інтеграційних процесах.....□	189
<i>І.В. Філіпчук</i> Україна між Сходом і Заходом через призму відносин з Росією і Польщею в 90-х роках XX ст.....	194
<i>М.М. Алієв</i> Участь України у створенні Євразійського транспортного коридору (ТРАСЕКА) .....□	200
<i>Т.А. Христюк</i> Еволюція українсько-російських відносин у 1991-2001 рр.	206

Розділ 5. ПОЛІТИЧНА ДУМКА ТА ІСТОРИОГРАФІЯ

<i>С.С. Троян</i> Австрійські історичні концепції слов'янства початку XX століття.....	218
<i>В.М. Шейко</i> Становлення та розвиток культурології як науки: історіографічний аспект	224
<i>С.А. Копилов</i> М. Бантиш-Каменський як історик Польщі	233

Розділ 6. РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

<i>П.О. Савчук</i> (Рец.: Троян С.С., Постоловський Р.М., Федорак В.Ф. Світ на зламі епох: історія кінця XIX- середини XX ст.: Навчальний посібник – К.: НМЦВО, 2002. – 240 с.)	239
<i>Відомості про авторів</i>	242

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 2

Відповідальний за підготовку збірника до видання – *С.С. Троян*

Комп'ютерна верстка – *Н.Б. Курченко*

Обкладинка – *О.Я. Тарасюк*

Коректор – *О.В. Лукашевич*

Адреса редакції: 33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12
Рівненський державний гуманітарний університет

Здано до набору 1.03.2001 р. Підписано до друку 30.11.2001 р.
Формат 60x84 ¹/₈. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 16,27. Обл. вид. арк. 16,97 .
Замовлення № 8/1. Наклад 100.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2001. – Випуск 2. – 245 с.

ISBN 966–7281–07–7